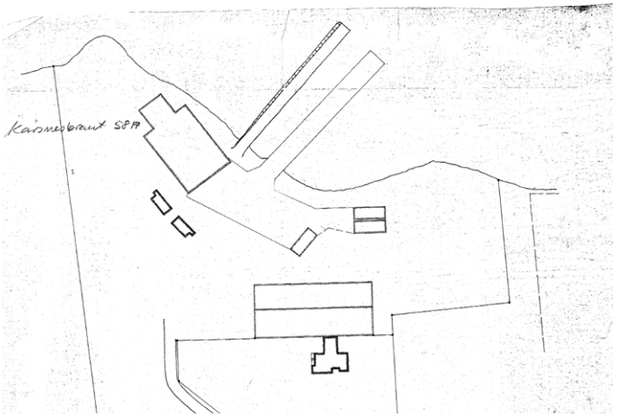
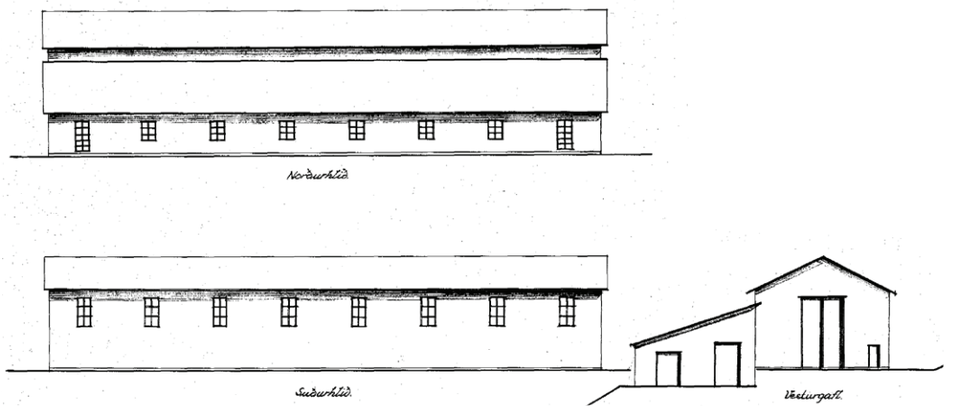
Vita- og hafnarmálastofnun

Kársnesbraut 58a

Voldug skemma úr Hvítanesi í Hvalfirði sem var flutt á Kársnes.

Mynd 63: Afstöðumynd. Aðaluppdráttur fyrir Kársnesbraut 58a, 1949.

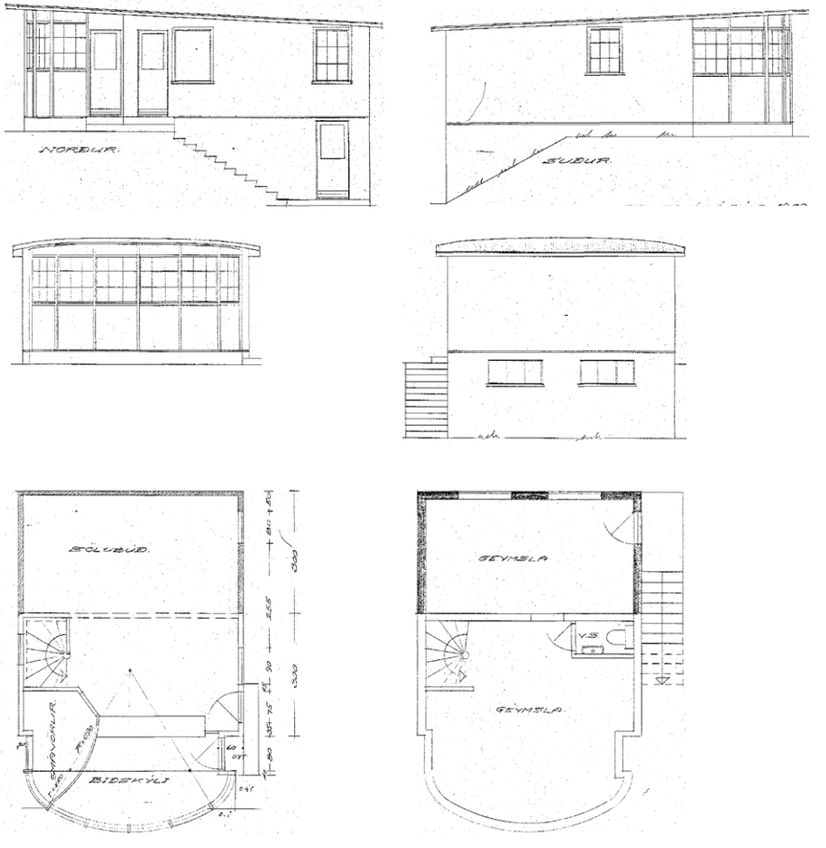
Mynd 64: Ásýndir. Aðaluppdráttur fyrir Kársnesbraut 58a, 1949.

Kópavogsbraut 115

Höfundur: Óþekktur

Byggingarár: 1955

Biðskýli með sölubúð.

Mynd 65: Ásýndir. Aðaluppdráttur fyrir Kópavogsbraut 115, 1955.

Skjal sótt af '000000000' dags: 26.10 2026

Mynd 66: Loftmynd, Kársnes 1954.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Kópavogskaupstaður, félagslegar og samfélagslegar áherslur (1956–1962)

Þótt segja megi með nokkrum sanni, að menningarstarfsemi fari ekki alltaf eftir ytri aðstæðum, er það þó staðreynd, að góð skilyrði lyfta undir hana. Varla var hægt að ætlast til þess lengur, að húsvillt félagasamtök héldu uppi þróttmiklu starfi. Ennfremur þótti okkur æskilegt, að Kópavogsbúar gætu notið listar og góðra skemmtana hér heima hjá sér, en til þess þurfti að byggja samkomuhús, sem fullnægði kröfum nútímans.“
Hulda Jakobsdóttir

Þann 25. mars 1955 var lagt fram frumvarp til laga á Alþingi um bæjarstjórn í Kópavogi, síðar samþykkt, gegn vilja meirihluta hreppsnefndar Kópavogs. Fékk Kópavogur kaupstaðarréttindi 11. maí. Kosið var í bæjarstjórn í október sama ár og hélt Framfarafélagið meirihluta líkt og í næstu tvennum kosningum þar á eftir undir forystu Finnboga Rúts Valdimarssonar og síðar Huldu Jakobsdóttur.

Í hinum nýstofnaða Kópavogskaupstað var áfram byggt af miklum móð. Fulltrúum úr lóðanefnd ríkisins þótti nóg um og gagnrýndu bæjarfélagið fyrir að kasta til höndum og fara ekki eftir skipulagi eða mæla upp lóðir. Í yfirlýsingu nefndarinnar, sem birt var í Tímanum árið 1955, sagði meðal annars: „Byggingaryfirvöld höfnuðu samstarfi við lóðanefnd á þessum grundvelli með því að svara ekki framangreindum í bréfum og mæta ekki á fundi með þeim, sem boðaðir voru um málið, og að undanförnu hafa þau þumbast við að láta mæla út fyrir húsum þeirra, sem lóðir hafa fengið, en úthlutað á hinn bóginn ólöglegum byggingaleyfum til manna, sem engar lóðir höfðu sótt um til lóðanefndar, hvað þá fengið þær. Hefur allt þetta leitt til nokkurra árekstra og skapað hreint öngþveiti í byggingamálum Kópavogs, svo að sumir lóðarleiguhafar hafa orðið að grípa til þess ráðs, að ráða á eigin ábyrgð verkfræðinga til þess að mæla út fyrir húsum sínum og lóðum“ (*Tíminn*, 1955).

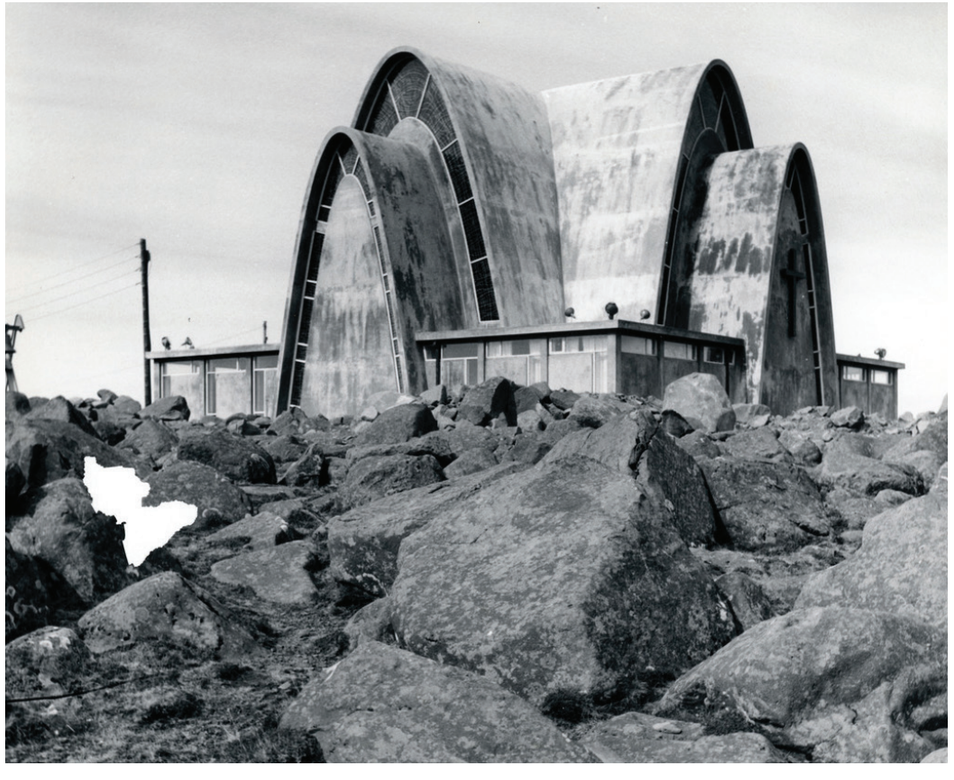
Breyting varð á fyrirkomulagi byggingaeftirlits með stofnun Kópavogskaupstaðar og frá árinu 1955 voru teikningar lagðar inn til samþykktar. Samfara íbúðauppbyggingu á seinni hluta sjötta áratugarins var hröð uppbygging í innviðum menntunar, menningar, heilbrigðis- og félagsþjónustu. Einnig varð mikill vöxtur í iðnaðarstarfsemi og þjónustu og árið 1957 hófu Strætisvagnar Kópavogs rekstur. Sama ár tók Hulda Jakobsdóttir við forystu bæjarins í stað eiginmanns síns Finnboga Rúts, sem fór í auknum mæli að sinna verkefnum sem alþingismaður og bankastjóri Útvegsbankans:

„Þegar Rútur hafði verið skipaður bankastjóri Útvegsbanka Íslands sumarið 1957 og var jafnframt alþingismaður, var annríki hans orðið svo mikið, að hann hætti sem bæjarstjóri Kópavogs og ég tók við því embætti. Illgjarnar tungur sögðu hann þá auðvitað hafa troðið konu sinni í starfið, af því að hann hefði ekki lengur tíma til að gegna því sjálfur,“ er haft eftir Huldu í endurminningum hennar þar sem hún benti á að það hefði verið auðveldara fyrir hana að gegna þessu embætti en flesta aðra, því að hún þekkti bæjarmálin vel og hafði tekið þátt í þeim frá upphafi á sama hátt og Finnbogi Rútur (Gylfi Gröndal, 1988:169–170).

Hulda, sem var fyrst kvenna til að gegna starfi bæjarstjóra á Íslandi, hafði verið formaður skólanefndar Seltjarnarneshrepps hins forna 1946–1948 og Kópavogshrepps 1948–1955, formaður fræðsluráðs Kópavogskaupstaðar frá 1955 og Kvenfélags Kópavogs 1952–1954 (Andrés Kristjánsson o.fl., 1990:26). Hún var því vel kunnug áskorunum sveitarfélagsins og var kjörin í embætti bæjarstjóra í bæjarstjórnarkosningum í upphafi árs 1958: „Bæjarstjórnarkosningar fóru fram 26. janúar 1958, og þá héldum við meirihlutanum; fengum aftur fjóra fulltrúa kjörna af sjö, svo að ég var áfram bæjarstjóri“ (Gylfi Gröndal, 1988:173).

Sama ár og Hulda tók við embætti bæjarstjóra, 1957, keypti Kópavogsbær allt land Digraness og Kópavogs af ríkinu og gat farið að úthluta lóðum og stýra eigin skipulagi til lengri tíma. Skipulag ríkisins sinnti þó áfram skipulagsgerð Kópavogs líkt og annarra kaupstaða landsins til ársins 1965. Sérstök byggingarnefnd Kópavogskaupstaðar var skipuð árið 1958 og sama ár var lokið við fyrsta heildarskipulagsuppdrátt fyrir Kópavog. Á næstu áratugum voru áfram talsverðar deilur um skipulagsmál í bænum, einkum vegna hraðra umskipta úr sveit í þéttbýli en einnig vegna landadeilna við Reykjavík. Til yfinga kom með bæjaryfirvöldum í Kópavogi og Reykjavík upp úr 1960 vegna skipulagsáforma norðan Nýbýlavegar: „Bæjarstjórn Kópavogs mótmælir eindregið því tiltæki bæjaryfirvalda Reykjavíkur að efna til samkeppni utanlands og innan um skipulagningu á stóru landssvæði sem tilheyrir Kópavogskaupstað, þ.e. ræktuðu landi nýbýlanna norðan Nýbýlavegar, án samráðs og samþykkis bæjaryfirvalda í Kópavogi“ (Andrés Kristjánsson o.fl., 1990:64–65). Næstu áratugi var viðvarandi núningur milli skipulagsyfirvalda í Kópavogi og Reykjavík.

Að uppbyggingu mannvirkja menningar og mennta uppi á hæsta punkti Borgarholtsins og Digraneshæðarinnar var unnið af festu um leið og stjórnskipulag kaupstaðar bæjarins var formfest með skipan í ný ráð og embætti innan kaupstaðarins til að sinna framkvæmd og eftirliti í samræmi við landsins lög og reglur. Af mannvirkjagerð fyrsta áratugar Kópavogskaupstaðar í bæjarstjóratíð Finnboga Rúts og Huldu Jakobsdóttur bar hæst skólamannvirki, félagsheimili, kirkju og sundlaug Kópavogs, sem var órækur vottur um félagslegar og samfélagslegar áherslur.

Mynd 67: Kópavogskirkja fullbyggð. Án ártals.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Kársnesskóli

Af málefnum skóla og uppbyggingu innviða segir Hulda eftirfarandi: „Ég hef áður minnst á skólamálin, en þau voru um langt skeið fyrirferðarmest allra mála og til þeirra var mestu fé varið. Það var ekki vanþörf á því, þar sem börnunum fjölgaði jafnt og þétt, enda var Kópavogur gjarnan nefndur bær æskunnar“ (Gylfi Gröndal, 1988:175). Hulda segir ennfreur: „árið 1955 er Kópavogur orðinn kaupstaður. Þá dugir ekki lengur þriggja manna skólanefnd, svo að fimm manna fræðsluráði er komið á fót, og ég [Hulda] er líka kosin formaður þess. Í janúar 1956 var haldinn fundur í fræðsluráðinu, þar sem skólamálin almennt voru tekin til rækilegrar umfjöllunar, enda var nú öllum orðið ljóst, að í þeim ríkti hálfgert ófremdarástand. Við urðum sammála um, að ekki væri hægt að draga lengur að byggja tvo nýja skóla: barnaskóla og sérstakan gagnfræðaskóla. Samþykkt var svohljóðandi ályktun, sem markar nokkur tímamót í skólamálum okkar: „Fræðsluráð Kópavogskaupstaðar skorar á stjórnvöld að reisa þegar á komandi sumri svo mikinn hluta fyrirhugaðs barnaskóla á Kársnesi, að unnt sé að framfylgja gildandi lögum um fræðslu barna í kaupstaðnum. Jafnframt sé lokið byggingu barnaskólans á Digraneshálsi”. Segja má, að það hafi verið hæg heimatökin hjá mér í þessu máli, eins og svo mörgum öðrum, því að Rútur var bæjarstjóri. Hann skrifaði húsameistara ríkisins [Herði Bjarnasyni] bréf og bað hann um að teikna nýjan barnaskóla, sem hægt væri að byggja í áföngum, þar sem hann þyrfti hann í notkun sem allra fyrst. Að fenginni teikningu hófust síðan framkvæmdir af krafti, og gengu svo vel, að Kársnesskóli hóf starfsemi sína í febrúar 1957“ (Gylfi Gröndal, 1988:146).

Mynd 68: Kársnesskóli, 1957.

Félagsheimili

Félagsheimili Kópavogs var vígt 1959, fyrsti áfangi, neðsta hæðin og kvikmyndasalurinn. Hulda Jakobsdóttir lýsir framvindunni á eftirfarandi hátt:

„Bygging félagsheimilis var eitt brýnasta framfaramál okkar Kópavogsbúa, en um langt skeið hafði skortur á boðlegu samkomuhúsi torveldað eðlilega félagsstarfsemi í bænum. Það var árið 1956, að bæjarstjórn og nokkur félög í bænum bundust samtökum um byggingu félagsheimilis. Því var úthlutað lóð á hæðinni austan Hafnarfjarðarvegar, en sá staður er miðsvæðis í bænum og þaðan var víðsýnt í þá daga. Við settum markið hátt og ætluðum að byggja í áföngum stóra og mikla menningarmiðstöð, sem ekki aðeins átti að veita okkur tækifæri til að njóta margs konar lista-, menningar- og skemmtistarfsemi heimafyrir, heldur einnig auka hróður bæjarins út á við. Sem dæmi um ákafann við að koma húsinu upp má nefna, að efnt var til happdrættis í fjáröflunarskyni og aðalvinningurinn var fokhelt einbýlishús, sem stuðningsmenn félagsheimilisins reistu í sjálfboðavinnu“ (Gylfi Gröndal, 1988:173–174).

Mynd 69: Félagsheimili Kópavogs um 1965.

Skjal sótt af '000000000' dags: 26.10 2026

Kópavogskirkja

Mér finnst allt hafa heppnast vel varðandi Kópavogskirkju, staðurinn, teikning Harðar Bjarnasonar – og síðast en ekki síst steindir gluggar Gerðar Helgadóttur listakonu
Hulda Jakobsdóttir

Kópavogskirkja var teiknuð árið 1957 af Herði Bjarnasyni, þáverandi húsameistara ríkisins og Ragnari Emilssyni og vígð árið 1962. Yfirsmiður var Siggeir Ólafsson (Andrés Kristjánsson o.fl., 1990:42).

Í upphaflegum skipulagsuppdrætti undirrituðum af sama Herði Bjarnasyni, þá skipulagsstjóra, árið 1949 var kirkja staðsett þar sem Hlégerði er nú en ekki í Borgarholtinu, en í *Sögu Kópavogs* kemur fram að Borgunum hafi hreppsstjórnendur haldið óbyggðum, allt frá því þeir tóku við umráðum landsins árið 1946, með það fyrir augum að þar risi kirkja (Andrés Kristjánsson o.fl., 1990:42). Í bæjarstjórnartíð sinni lögðu Finnbogi Rútur og Hulda mikla áherslu á að opinberar byggingar í bænum stæðu efst á Digraneshálsi. Þetta viðhorf hafði mikil áhrif á mótun bæjarmyndarinnar og þá háborg menningar sem rís í Borgarholtinu. Kópavogskirkja trónir þar hæst og kallast á við kirkjur sem rísa upp úr byggðinni á Skólavörðuholti og Landakotshæð í Reykjavík og Valhúsahæð á Seltjarnarnesi.

Í bók sinni segir Hulda: „Þegar á fyrsta eiginlega safnaðarfundinum okkar, sem haldinn var 11. október 1953, var ákveðið að byggja kirkju á Borgarholtinu, sem hreppsnefndin hafði haldið óbyggðu í því skyni. Þegar við höfðum fengið þeirri skemmtilegu lóð úthlutað formlega, leituðum við til húsameistara ríkisins, Harðar Bjarnasonar, og hann teiknaði kirkju, sem við vorum einkar ánægð með“ (Gylfi Gröndal, 1988).

Hinn 16. ágúst 1958 var grunnurinn vígður og um haustið var hann ruddur og undirstöður steyptar. Á árinu 1959 var gengið frá gólfplötu, og árið 1960 var kirkjan steypt upp og múrhúðuð að utan. Með orðum Huldu var „kirkjan fjögur ár í smíðum, og æ fleiri félagasamtök studdu hana. Ég held að það séu engar ýkjur að segja, að undir lokin hafi allur almenningur í bænum staðið einhuga að byggingunni” (Gylfi Gröndal, 1988).

Í bók sinni segir Hulda einnig frá steindu gluggunum í kirkjunni: Tildrög þeirra voru þau, að ég fór með Rúti á þingmannaráðstefnu í Brussel, og á heimleiðinni dvöldum við um hríð í París. Við komum í miðaldadómkirkjuna í Chartres, en þar eru einhverjir fegurstu steindir gluggar, sem til eru í heiminum.

Ég heillaðist svo af þeim, að ég hét því með sjálfri mér, að glerlistaverk skyldu prýða Kópavogskirkju hvað sem það kostaði. Þegar heim kom, ræddi ég málið við samstarfsmenn mína, og á fundi safnaðarnefndarinnar litlu síðar var mér falið að leita til Gerðar Helgadóttur, sem búsett var í París. Hún hafði gert nokkra kirkjuglugga með góðum árangri í samvinnu við Oidtmann-bræður í Þýskalandi, sem önnuðust uppsetningu þeirra.

Sú hugmynd kom fram að bjóða verkið út, en mér tókst að koma í veg fyrir það. Við konurnar í Kópavogi vorum stoltar af frama Gerðar Helgadóttur erlendis og hún var Kópavogsbúi; hafði flust hingað ung með foreldrum sínum, Helga Pálssyni tónskáldi og konu hans, Sigríði Erlendsdóttir. Ég vildi fá hana til að vinna þetta verk og engan annan. [...]

Þegar Oidtmann-bræður komu í heimsókn til mín hingað á Marbakka, bakaði ég alltaf fyrir þá pönnukökur, því að þeim þóttu þær svo góðar. Þeir gáfu mér að skilnaði steindan glugga eftir Gerði Helgadóttur og settu hann upp hér í stofunni hjá mér “ (Gylfi Gröndal, 1988: 181).

Kópavogskirkja var vígð 16. desember 1962. Meðal viðstaddra voru forseti Íslands og biskup Íslands.

Mynd 71: Kópavogskirkja fullbyggð. Án ártals.

Mynd 70: Gerður Helgadóttir og Fritz Oidtmann vinna að gerð steindu glugganna í Kópavogskirkju. Án ártals.

Skjal sótt af '0000000000' daos: 26.10.2026

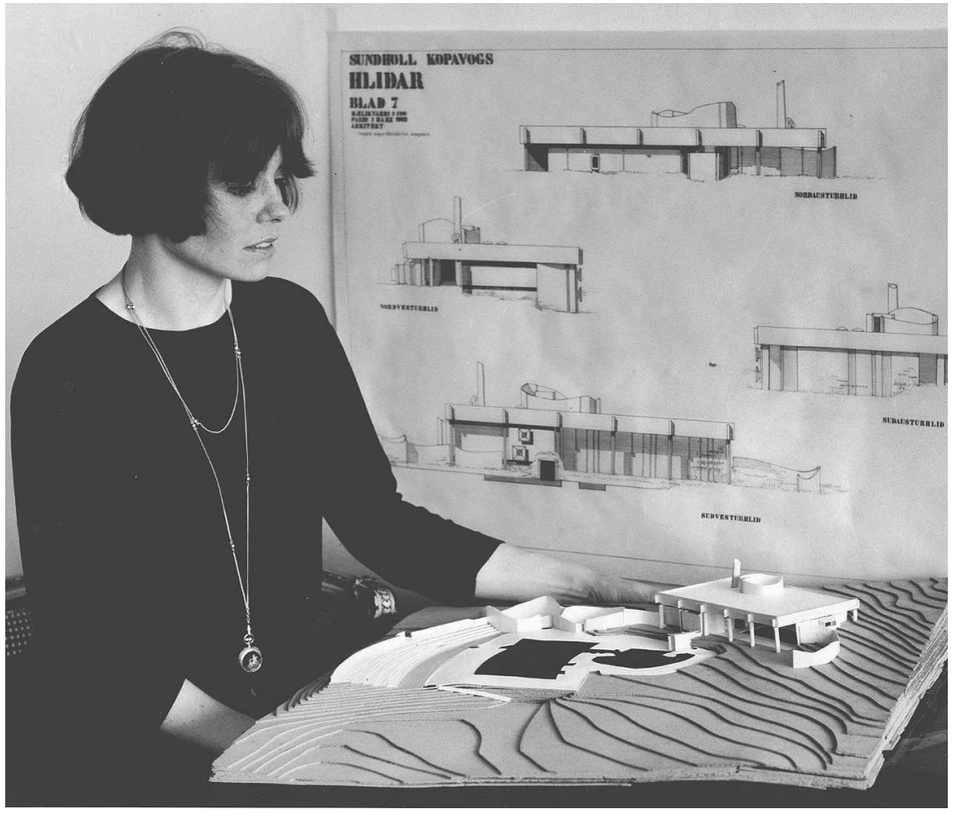
Mynd 72: Kópavogskaupstaður á yfirlitsuppdrætti Teiknistofu Skipulagsins, 1958 sem sýnir nýja staðsetningu skóla og hugmyndir um landfyllingu norðvestast á Kársnesi.

Skjal sótt af '000000000' dags: 26.10 2026

Mynd 74: Skipulagsuppdráttur 1961, Bæjarskrifstofa Kópavogsbæjar.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Mynd 75: Högna Sigurðardóttir með líkan sitt að Sundlaug Kópavogs, 1962.

Sundlaug og skemmtigarður

[...] og nú datt okkur í hug að byggja sundlaug í garðinum til að efla hreysti og vellíðan Kópavogsbúa
Hulda Jakobsdóttir

Um 1959 var hafist handa við gerð fyrsta almenningsgarðsins í Kársnesi með því að gróðursetja skjólbelti umhverfis Rútstún. Á næstu árum var svo jafnt og þétt aukin gróðursetning trjáa á svæðinu (Kópavogsbær 1993:13). Annar og stærri garður var einnig í bígerð, en eitt af síðustu verkum í bæjarstjóratíð Huldu var að láta teikna sundlaug, sem byggja skyldi á Rútstúni: „Við afhentum Kópavogsbæ það á sínum tíma með því skilyrði að þar yrði skemmtigarður, og nú datt okkur í hug að byggja sundlaug í garðinum til að efla hreysti og vellíðan Kópavogsbúa. [...] Ég fékk ungan arkitekt, Högnu Sigurðardóttur, til að teikna sundlaugina, og hún leysti það verkefni snilldarlega af hendi, eins og hennar var von og vísa“ (Gylfi Gröndal, 1988:175).

Högna gerði tvær tillögur að sundlauginni. Þá fyrri Sundlaug og almenningsgarður Kópavogs árið 1962, og hina síðari árið 1985, en fyrri tillaga Högnu að sundlaug og almenningsgarði Kópavogs, sem auk sundlaugar sýndi útfærslu hella, gróðurhúss, vatnaleiksvæðis o.fl. sem átti að auka heildarupplifun laugargesta, var valin á sérstaka sýningu, „Spaces for Sports and Culture“ sem var hluti af XIX. Ólympíuleikunum í Mexíkó árið 1968 (Katrín Heiðar, 2022:7).

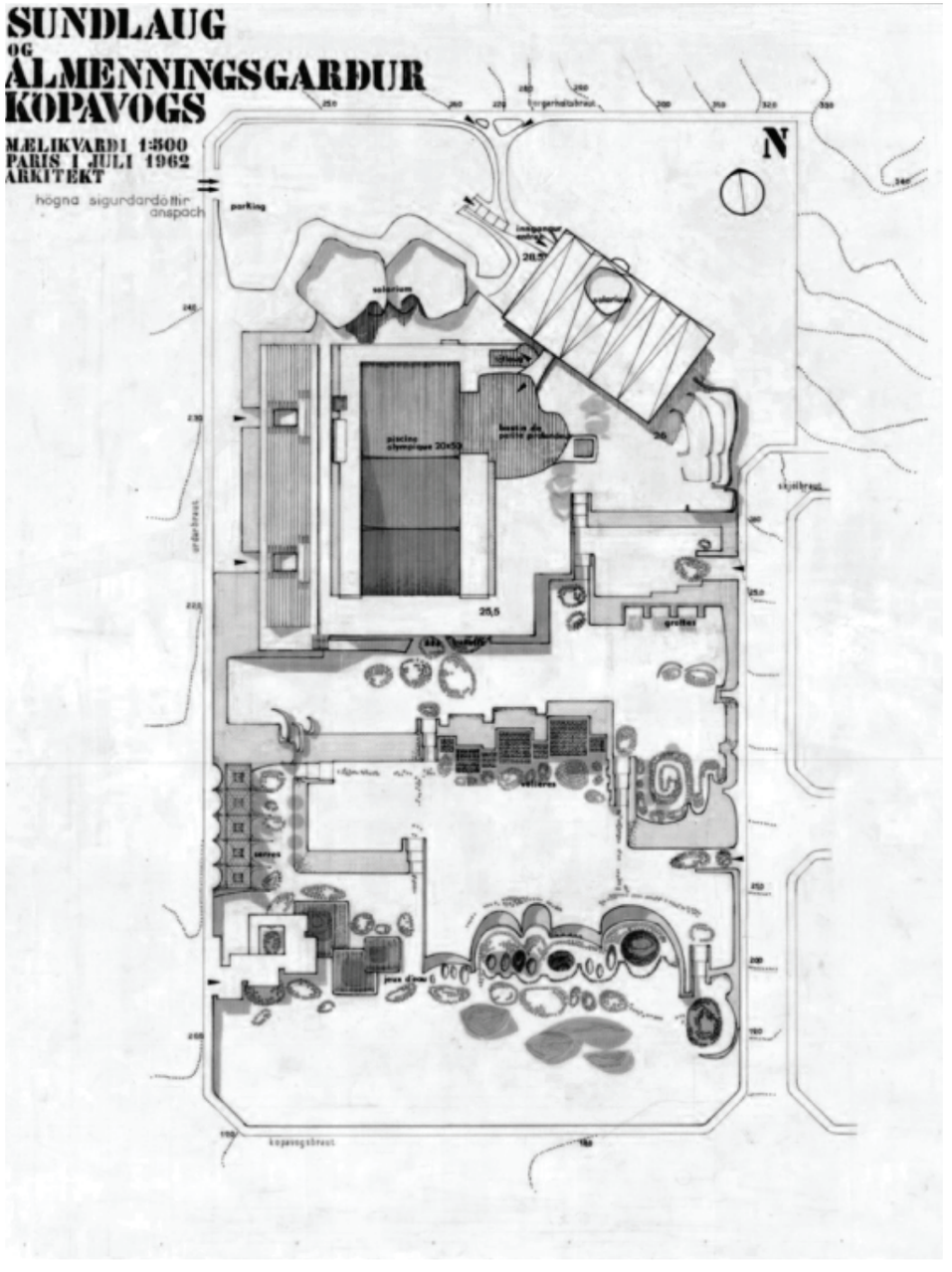
Einföld útfærsla laugarinnar sem byggði á fyrri tillögunni var tekin í notkun árið 1967. „Fyrsti áfangi sundlaugarinnar var fljótlega reistur; snotur innilaug, sem kom í góðar þarfir, en var óðara orðin alltof lítil fyrir hinn ört vaxandi bæ“ (Gylfi Gröndal, 1988:176). Síðan gerðist ekkert í mörg ár, segir Hulda Jakobsdóttir í æviminningabók sinni.

Sundlaugin var verkefni sem Hulda náði aðeins að fylgja úr vör og gegnum fyrstu áfanga en ekki til enda. Árið 1962 voru á ný bæjarstjórnarkosningar en Hulda og Finnbogi Rútur buðu sig ekki fram að nýju. Þar með lauk ákveðnum kafla í sögu Kársness.

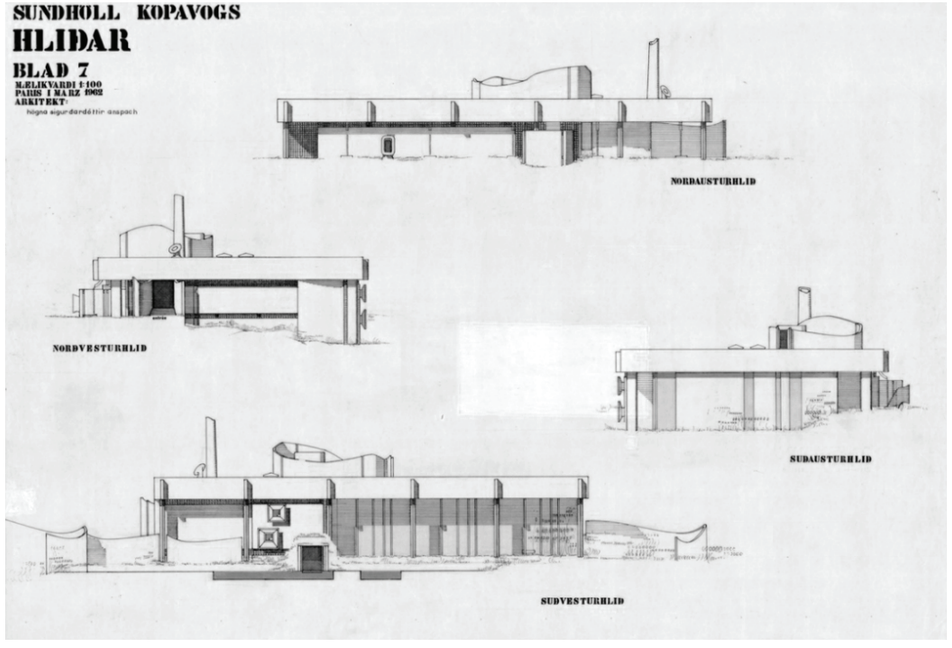

Mynd 76: Nærmynd af líkani sem sýnir nánar útfærða tillögu að lóðarhönnun og áhorfendapölllum, 1962.
Ljósm.: Höfundur óþekktur. Úr smáritinu *Högna Sigurðardóttir. Sundlaugin sem ekki varð* eftir Katrínu Heiðar.

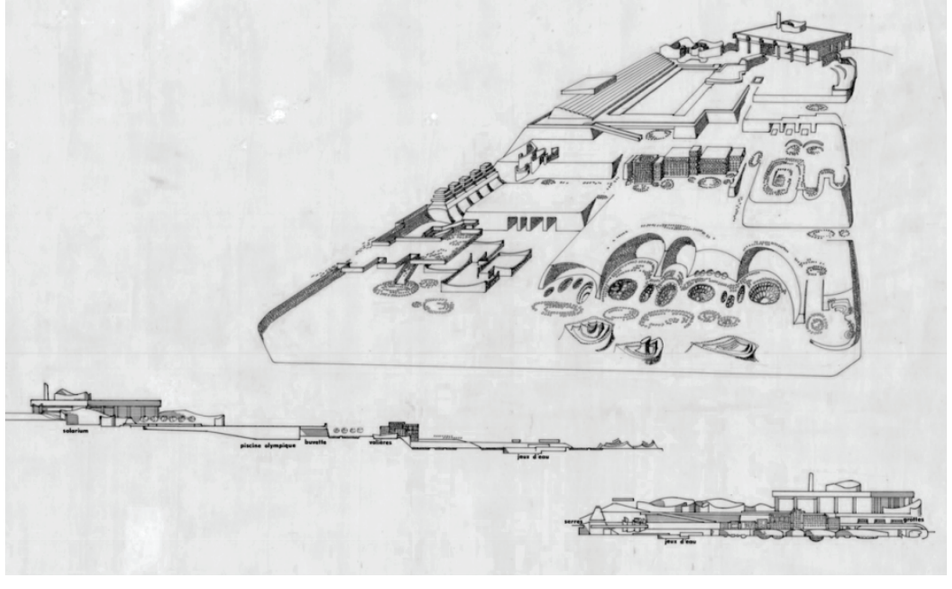
Skjal sótt af '000000000' dags: 26.10 2026

Mynd 77: Tillaga Högnu að heildarskipulagi fyrir sundlaug og almenningsgarð á Rútstúni, 1962.

Mynd 78: Tillaga að útliti sundlaugarinnar, 1962.

Mynd 79: Þrívíddarteikningar af heildarskipulagi garðsins, 1962.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Mynd 80: Loftmynd, Kársnes 1959.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Hröð uppbygging, malbik og módernismi (1962–1970)

Eftir því sem byggð hefur þést og fólki fjölgað, hafa barnaleikvellir verið gerðir víða í bænum, þar af nokkrir gæzluvellir, þar sem yngstu borgararnir geta unað óhultir fyrir umferð og öðrum hættum
Kópavogsbær, 1965

Árið 1962 voru íbúar í Kópavogi um sjö þúsund en allan sjöunda áratuginn átti sér stað mikil og hröð uppbygging og voru íbúar orðnir rúmlega ellefu þúsund árið 1970 (Andrés E. Kristjánsson, 1990:247). Byggðin á Kársnesi hafði þá að miklu leyti tekið á sig núverandi mynd og árið 1972 náði íbúafjöldi í Kársnesi hámarki eða rúmlega 5.000 íbúar (Kópavogsbær, 2018).

Með stofnun byggingarnefndar bæjarins árið 1958 tók skipulag og byggðarþróun á sig formlegri mynd og ekkert hús sem reist er eftir 1960 á Kársnesi er höfundarlaust, ólíkt mörgum húsum sem höfðu risið fram að því.

Skipulagsvinna fyrir Kópavog var á höndum Skipulags ríkisins fram til ársins 1965 en að loknum bæjarstjórnarkosningum árið 1962 kaus bæjarstjórn í fyrsta sinn skipulagsnefnd og var Páll Hannesson bæjarverkfræðingur kjörinn formaður skipulagsnefndar, sem var ráðgefandi um skipulagsmál bæjarins. Einar Júlíusson hvarf hins vegar frá störfum sínum fyrir Kópavogskaupstað árið 1963 og var þá orðinn heilsulítill: „Á árunum 1962 og 1963 voru lóðaúthlutanir í hámarki hér í Kópavogi og starf byggingarfulltrúa því fyrirsjáanlega stóraukið. Á þessum tíma var heilsu Einars svo farið, að honum var ljóst, að hann mundi ekki geta annað starfinu eins og hann vildi“ (Þjóðviljinn, 1965). Sama ár og Einar lauk störfum fyrir Kópavogsbæ var arkitektinn Skúli Norðdahl ráðinn skipulagsarkitekt í Kópavogi og starfaði sem slíkur til ársins 1986.

Nágrannasveitarfélög Kópavogs á höfuðborgarsvæðinu uxu einnig verulega á þessum tíma, byggðin tók að vaxa saman og þörf var á nánara samstarfi um framtíðaráætlanir. Samvinna sveitarfélaga höfuðborgarsvæðisins um svæðisskipulagningu hófst árið 1960 þegar skipuð var samvinnunefnd sveitarfélaga skv. ákvæðum nýrra skipulagslaga frá 1964 og samþykkti nefndin drög að sameiginlegri skipulagsáætlun höfuðborgarsvæðisins (Reykjavíkurborg, 1966:204). „Nú í dag eru Reykjavík, Kópavogur og Hafnarfjörður á margan hátt ein borg,“ var ritað í greinargerð með skipulaginu og því til rökstuðnings m.a. vísað til greiðra strætisvagnaferða milli sveitarfélaganna (Reykjavíkurborg, 1966:206).

Athyglisvert er að samkvæmt frumdrögum svæðisskipulagsins nær grænt útvistarsvæði höfuðborgarsvæðisins, sem má líta á sem upphafið að Græna treflinum, ekki til Kársness, sem er skilgreint sem íbúðasvæði og iðnaðarsvæði og þjónustusvæði við Rútstún.

Skipulagsstjórn ríkisins hafði ýtt mjög undir samkeppni um skipulag miðbæjarins í Kópavogi, og var unnið að undirbúningi samkeppninnar frá árinu 1963 til 1969 og lágu niðurstöður fyrir síðar sama ár. Þá voru unnir fyrstu áfangar í varanlegri gatnagerð og er byrjað að leggja slitlag á götur bæjarins á sjöunda áratugnum (Andrés E. Kristjánsson, 1990:28).

Um leið og ný byggð óx voru gerðar breytingar á elstu byggðinni. Vegstæði Kársnesbrautar var hækkað töluvert á árunum 1964–1969. Seinna var því innkeyrslum margra húsa norðan Kársnesbrautar breytt og eru nú frá Huldubraut, Marbakkabraut og Helgubraut.

Mynd 81: Séð yfir Kársnes árið 1966.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Mynd 82: Loftmynd, Kársnes 1965.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Í örum vexti

Hjálmar Ólafsson var kjörinn bæjarstjóri árið 1962, en líkt og fyrirrennari sinn beitti hann sér fyrir skóla-, félags- og menningarmálum (Andrés E. Kristjánsson, 1990:27).

Ör vöxtur samfélagsins kallaði enda á skóla og leikskóla og reis leikskólinn Kópasteinn við Ásbrú eftir teikningum Bárðar Daníelssonar árið 1964. Og árið 1968 var hafist handa við byggingu Þinghólsskóla sem reis við Kópavogsbraut eftir teikningum Teiknistofunnar Óðinstorgs. Í holtum og hæðum þar sem áður voru óskilgreind leiksvæði voru afmarkaðir gæsluvellir. Auk gæsluvallar þar sem nú er Stelluróló við Borgarholtsbraut var gæsluvöllur við Borgarvöll við Hábraut, sunnan leikskólans Kópasteins.

Auk metnaðarfullrar mannvirkjauppbyggingar var áhersla á umhverfismótun. Hlégerðisgarður er afmarkaður á sjöunda áratugnum og frá árinu 1964 hafa verið veittar viðurkenningar fyrir snyrtilegt umhverfi og fallega garða í Kópavogi, þar af eru fjölmargir á Kársnesi (Kópavogsbær, 1993).

Mynd 83: Börn á dagheimilinu Kópasteini. Fjölbýlishús við Ásbraut sést í bakgrunni og félagsheimili Kópavogs enn fjær. Án ártals.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Teiknað fyrir alþýðuna

Fjöldi tvíbýlishúsa reis á Kársnesi á sjöunda áratugnum, mörg hver eftir teikningum Kjartans Sveinssonar t.a.m. við Holtagerði þar sem er að finna athyglisverðar heildir. Einnig er stórt fótspor bygginga sem voru teiknaðar og reistar fyrir Húsnæðismálastofnun ríkisins. Þar á meðal nokkur parhús í Skólagerði, einbýli við Holtagerði og Meðalbraut og fjölbýlishús við Ásbraut sem rísa annars vegar eftir teikningum Húsnæðismálastofnunar og hins vegar Kjartans Sveinssonar. Nyrsta fjölbýlishúsið við Sæbólsbraut rís einnig eftir teikningum Kjartans.

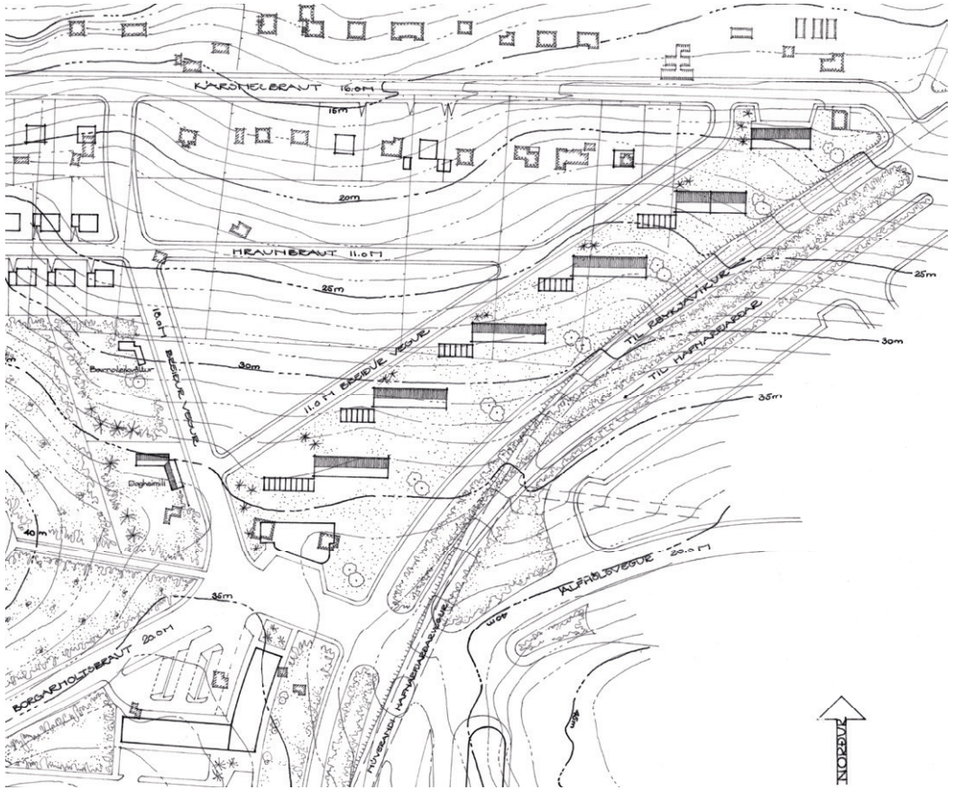

Mynd 84: Hús á Kársnesi teiknuð á teiknistofu Húsnæðismálastofnunar Ríkisins annars vegar og af Kjartani Sveinssyni hins vegar.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Fyrstu fjölbýlishúsin

Fyrstu fjölbýlishúsin á Kársnesi risu við Ásbraut í námunda við Kópavogsgjána. Háreist byggð á austurjaðri Kársnesbyggðarinnar.

Mynd 85: Tillaga Teiknistofu Skipulagsins að staðsetningu íbúðarblokka við Hafnarfjarðarveg, 1960.

Mynd 87: Ásbraut 3-5, 2023.

Mynd 86: Ásbraut 15-17, 2023.

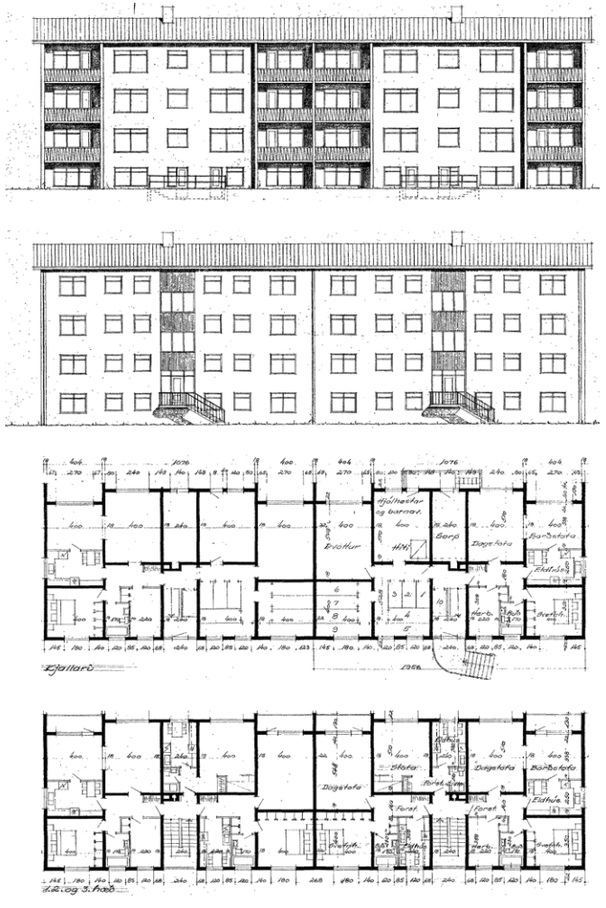
Skjal sótt af '000000000' dags: 26.10 2026

Ásbraut 3-5

Höfundur: Gunnlaugur Pálsson

Byggingarár: 1960

Elsta fjölbýlishúsið á Kársnesi.

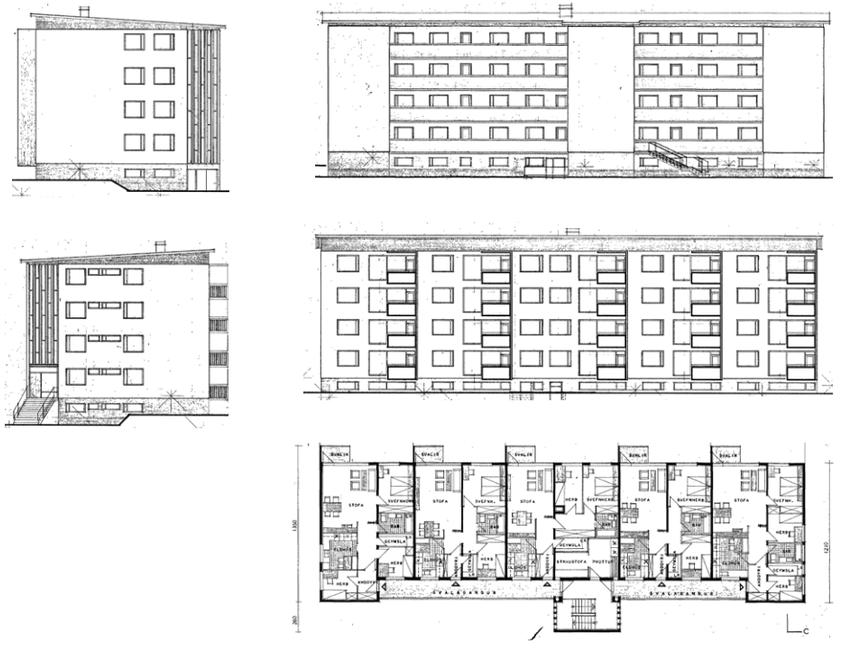
Mynd 88: Ásbraut 3-5. Grunnmynd og ásýndir

Ásbraut 15-17

Höfundur: Húsnæðismálastofnun Ríkisins

Byggingarár: 1969

Fjölbýlishús reist eftir teikningum Húsnæðismálastofnunar ríksisins.

Mynd 89: Ásbraut 15-17. Grunnmynd og ásýndir

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Skólagerði 19-21

Höfundur: Húsnæðismálastofnun Ríkisins

Byggingarár: 1967

Við Skólagerði eru mörg parhús. Þar á meðal þrjú lágstemmd og fíngerð parhús með tvílyftum íbúðum, reist eftir teikningum Húsnæðismálastofnunar ríkisins við Skólagerði.

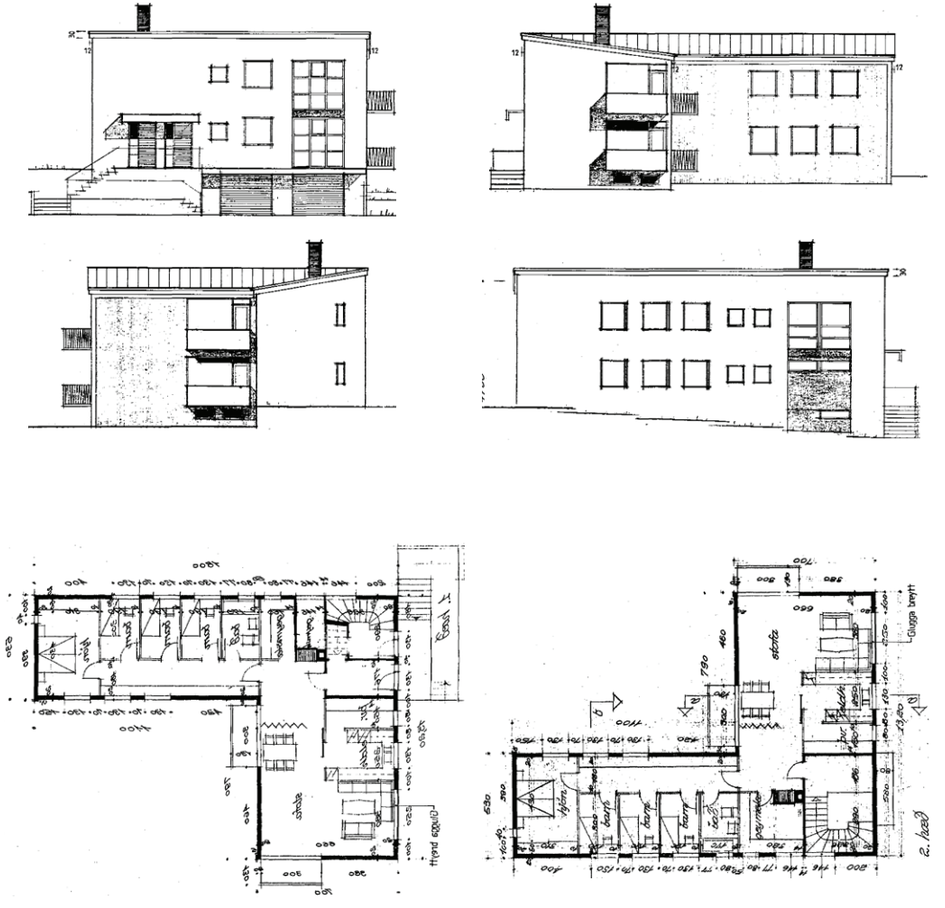
Mynd 90: Skólagerði 19-21. Grunnmynd og ásýndir

Kársnesbraut 47

Höfundur: Óli Ásmundsson

Byggingarár: 1966

Dæmi um tvíbýli á tveimur hæðum og bílskúr í kjallara.

Mynd 91: Kársnesbraut 47. Grunnmynd og ásýndir

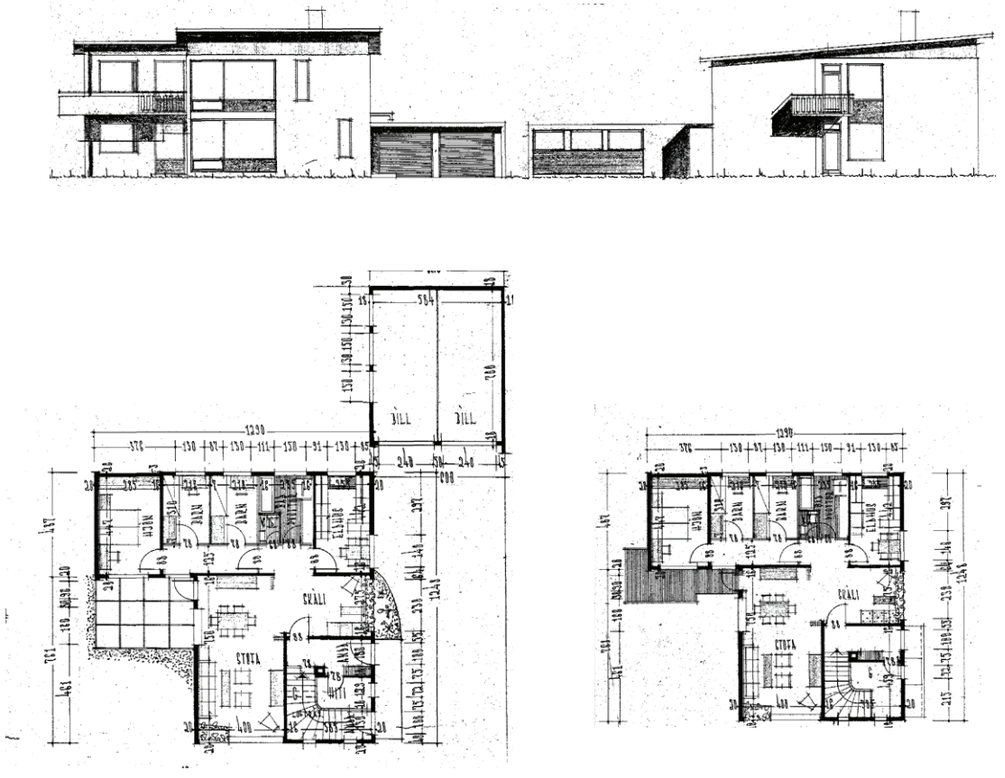
Skjal sótt af '000000000' dags: 26.10 2026

Holtagerði 50

Höfundur: Kjartan Sveinsson

Byggingarár: 1965

Algeng húsagerð frá 7. áratugnum eru tvíbýli á tveimur hæðum með skáþak og áfasta bílskúra.

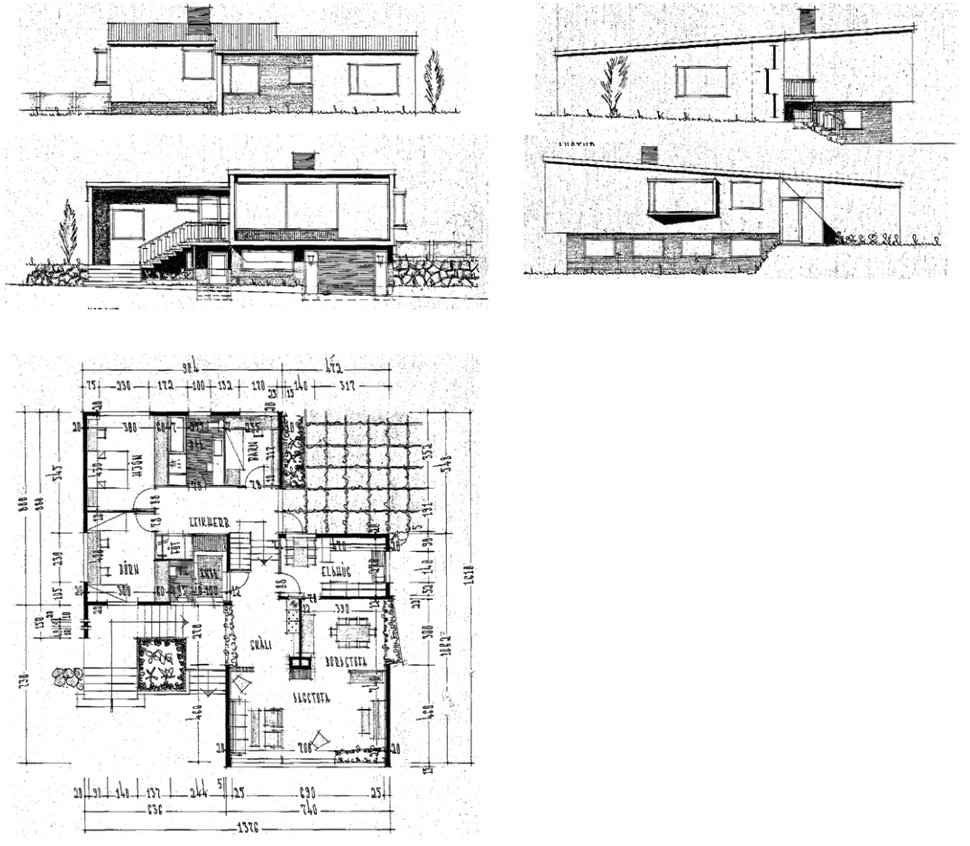
Mynd 93: Holtagerði 50. Grunnmyndir og ásýndir.

Holtagerði 41

Höfundur: Kjartan Sveinsson

Byggingarár: 1965

Dæmi um veglegt einbýli með bílskúr.

Mynd 94: Holtagerði 41. Grunnmyndir og ásýndir.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Ræktunarreitir verða lóðir og afmörkun almenningsgarða

Þegar byggðin þéttist var algengt að eldri ræktunarreitir væru klipptir í sundur til að svara eftirspurn eftir byggingarlóðum. Meðalbraut er dæmi um götu sem er byggð inn á milli tveggja gatna – eins og nafnið gefur til kynna. Hús með heimilisfang við Meðalbraut standa aðeins norðan götu á lóðum sem áður tilheyrðu Skjólbraut. Á sama tíma er skipulögð byggð norðan megin Skjólbrautar þar sem rísa einbýli.

Mynd 95: Skipulagsuppdráttur fyrir Meðalbraut. Án ártals.

Mynd 97: Skjólbraut 18, 2023.

Mynd 96: Skjólbraut 7, 2023.

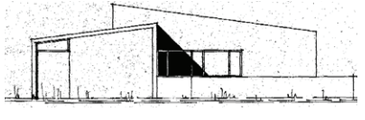
Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

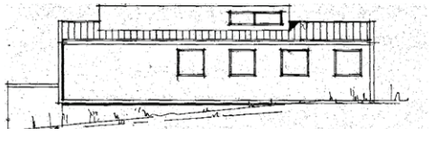
Skjólbraut 18

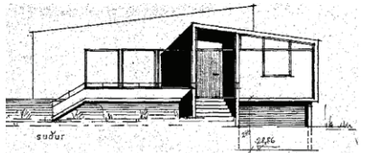
Höfundur: Jörundur Pálsson

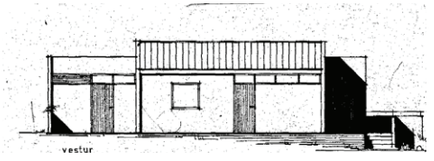
Byggingarár: 1967

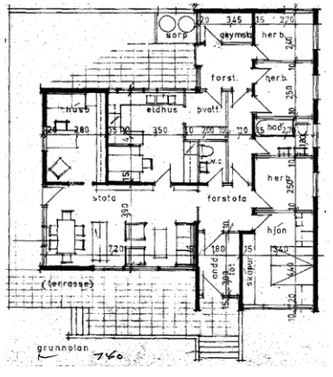
Jörundur Pálsson starfaði sem arkitekt hjá Húsameistara ríkisins í 25 ár. Einbýlishúsið við Skjólbraut 18 er gott dæmi um höfundaverk hans.

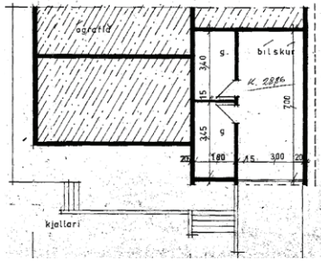

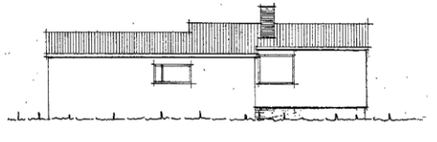

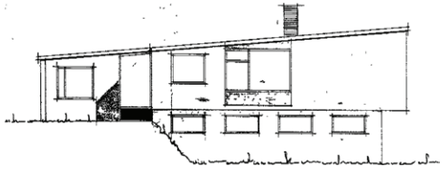
Meðalbraut 16

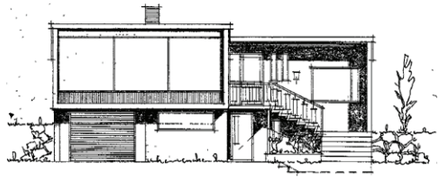
Höfundur: Kjartan Sveinsson

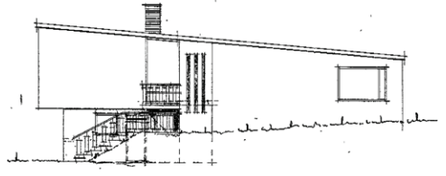
Byggingarár: 1967

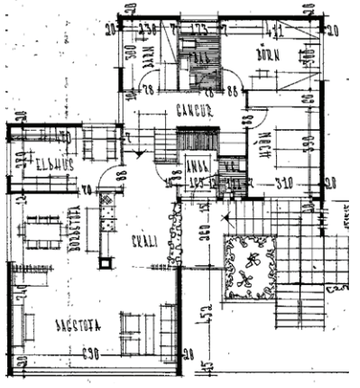
Dæmi um einbýli á Meðalbraut sem er skotið inn milli Skjólbrautar og Kópavogsbrautar.

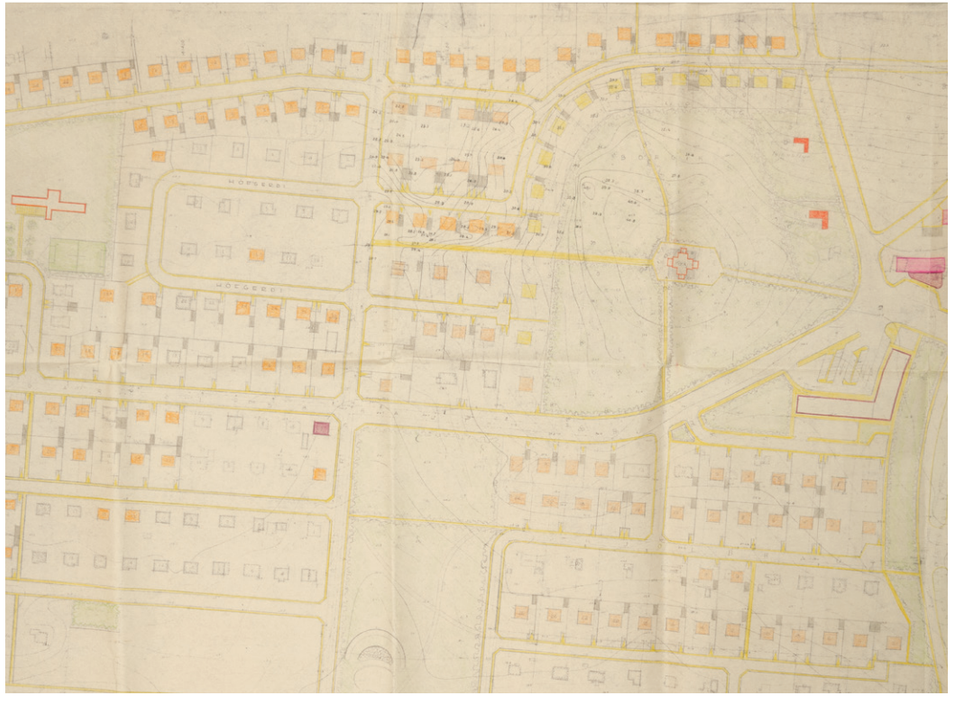

Skjal sótt af '000000000' dags: 26.10 2026

Skipulag undir Borgum

Landslag sem brotið var undir byggð á Kársnesi á sjöunda áratugnum kallaði á ólíkar úrlausnir, eftir því hvort byggt var í grýttu holti eða niðri við vog. Samfara þéttingu var byggt á lóðum þar sem aðstæður voru krefjandi; byggðin mótaðist því af landslaginu sem kallaði á ólíkar úrlausnir.

Kastalar voru vestasti hlutinn af Borgunum. Hluti þeirra lenti undir Kastalagerði og húsunum austan við götuna. Þar var talið að byggi huldufólk (Kópavogsbær, 1993:15). Dæmi eru um lóðir á Hraunbraut og við Kastalagerði sem eru krefjandi vegna urðar og landhalla sem hafði mótandi áhrif á mörg hús sem risu á sjöunda áratugnum. Byggt var í talsverðum landhalla og grýttu landslagi eins og á syðstu lóðunum við Kastalgerði þar sem grjótið verður hluti af byggingu og landslagi.

Mynd 98: Brot úr vinnuteikningu fyrir skipulag og úthlutun nýrra lóða undir Borgum, líklega frá um 1960.

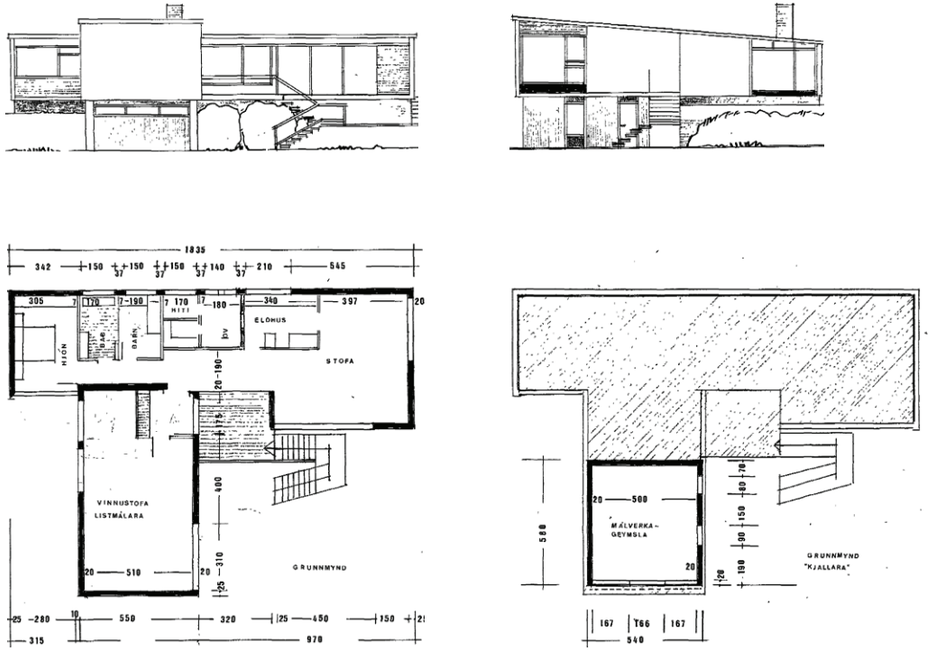

Skjal sótt af '000000000' dags: 26.10 2026

Kastalagerði 13

Höfundur: Kjartan Sveinsson

Byggingarár: 1968

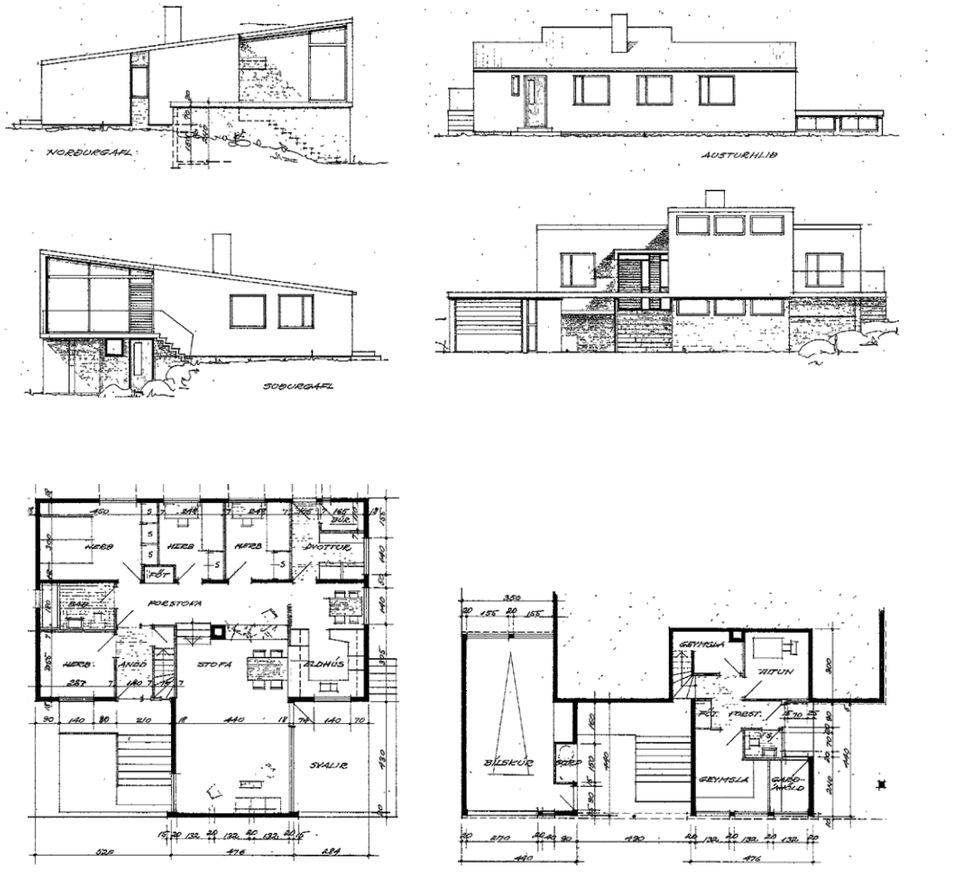

Mynd 100: Kastalagerði 13. Grunnmyndir og ásýndir

Kastalagerði 11

Höfundur: Hörður Björnsson

Byggingarár: 1966

Mynd 101: Kastalagerði 11. Grunnmyndir og ásýndir

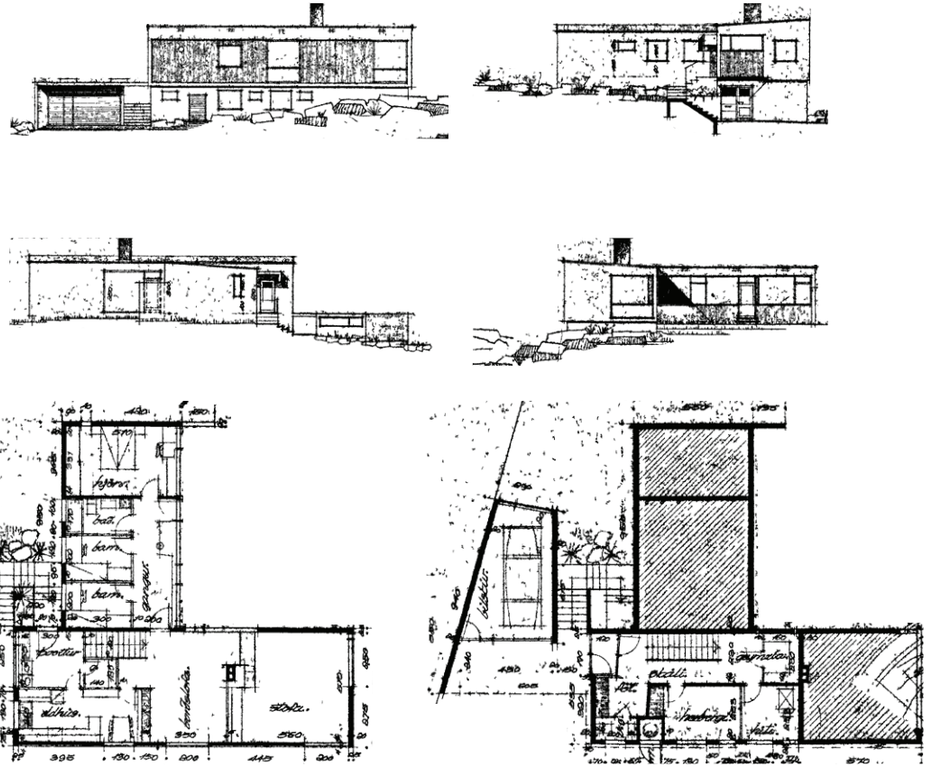
Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10.2026

Húsagerð:
Arkitektúr í landslagi

Hraunbraut 27

Höfundur: Gunnar Hansson

Byggingarár: 1969

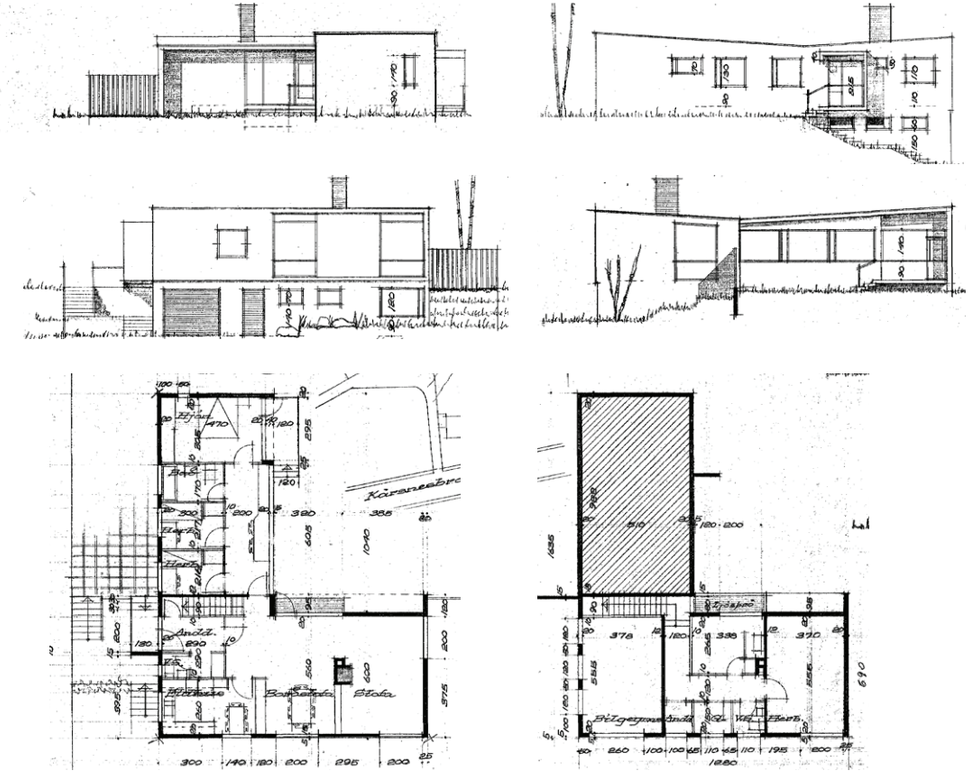

Húsagerð:
Arkitektúr í landslagi

Austurgerði 9

Höfundur: Gunnar Hansson

Byggingarár: 1969

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Skipulag við suðurströnd Kársness

Við suðurströnd Kársness risu lágreist og arkitektateiknuð einbýlishús eftir uppdrætti frá teiknistofu Skipulagsins frá 1960, villur við sjóinn sem mynda heildstætt hverfi módernísks arkitektúrs á Íslandi. Uppdrátturinn nær til svæðisins suður af Þinghólsbraut og vestur af Urðarbraut þar sem ræktunarreitir náðu upphaflega að ströndinni frá norðri til suðurs og mynduðu langar mjóar ræmur sem skipt var upp í átta lóðir að meðaltali. Á uppdrættinum er veglegur göngustígur við ströndina og göngutenging úr byggðinni ofar á nesinu sem þverar götureitinn milli Kópavogs- og Þinghólsbrautar. Hefur sú göngutenging fest sig í sessi. Byggðin er skipulögð heildrænt þannig að hún hækkar með landinu, einlyft hús næst ströndinni, hús sem eru ein og hálf hæð norðan Sunnubrautarinnar og tveggja hæða hús sunnan Þinghólsbrautar. Einbýlishúsin sem rísa í anda skipulagsins á skömmum tíma mynda sterka heild um móderníska einbýlishúsabyggð frá sjöunda áratugnum og eru um leið góð dæmi um höfundarverk arkitekta eins og Högnu Sigurðardóttur, Hannesar Kr. Davíðssonar, Guðmundar Kr. Kristinssonar, Gunnars Hanssonar, Manfreðs Vilhjálmssonar og Skarphéðins Jóhannssonar. Ólíkt hógværum híbýlum sem risu á Kársnesi í upphafi byggðar voru mörg þessara húsa reist af meiri efnum.

Mynd 102: Tillaga að skipulagi við suðurströnd Kársness, 1960.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Mynd 103: Sunnubraut á framkvæmdastigi. Án ártals.

Mynd 104: Sunnubraut 46 (Guðmundur Þ. Pálsson), dæmi 1 1/2 hæðar hús ofan götu. Án ártals.

Mynd 105: Sunnubraut 6-10 (Guðm. Kr. Kristinsson), dæmi um einlyft hús neðan götu. Án ártals.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Sunnubraut 34

Sunnubraut 34 og 40 voru vinningar í happdrætti DAS árið 1963. Sunnubraut 34 var aðalvinningur.

Mynd 106: Auglýsing úr Morgunblaðinu, aðalvinningur happdrættis DAS, 1964.

Mynd 107: Myndasería af Sunnubraut 34 við afhendingu 1964.

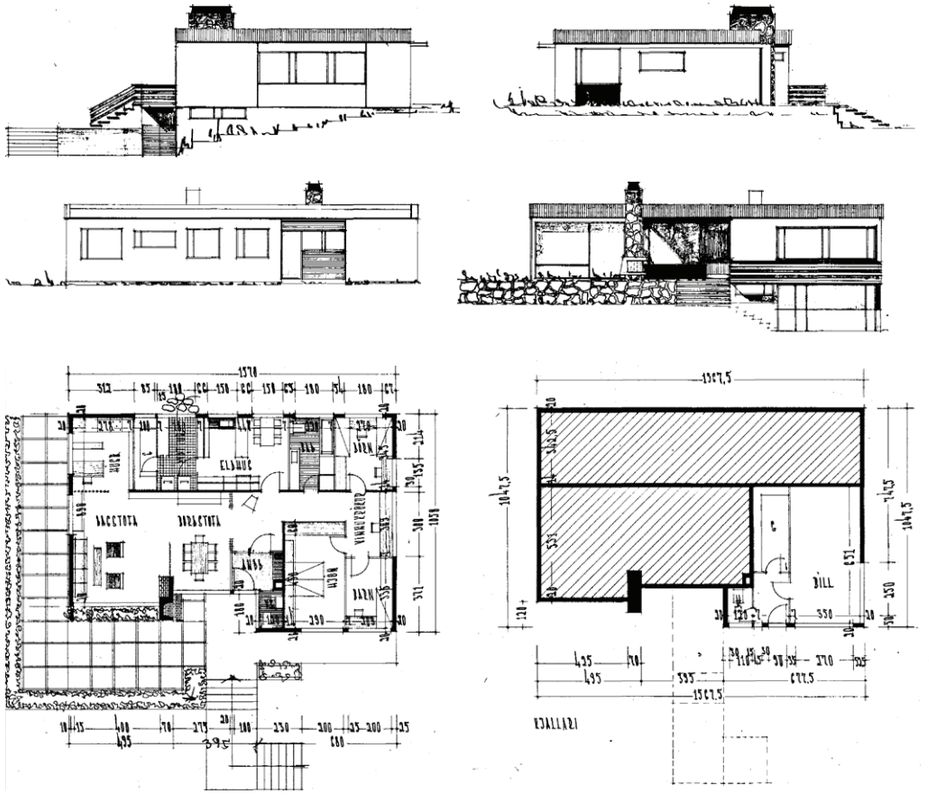
Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Sunnubraut 34

Höfundur: Kjartan Sveinsson
Innanhúsarkitekt: Steindór Sigurðsson

Byggingarár: 1964

Einlyft einbýli á hálfum kjallara. Aðalhæð hússins situr í efsta punkti landhalla og bílskúr skotið undir íveruhæðina.

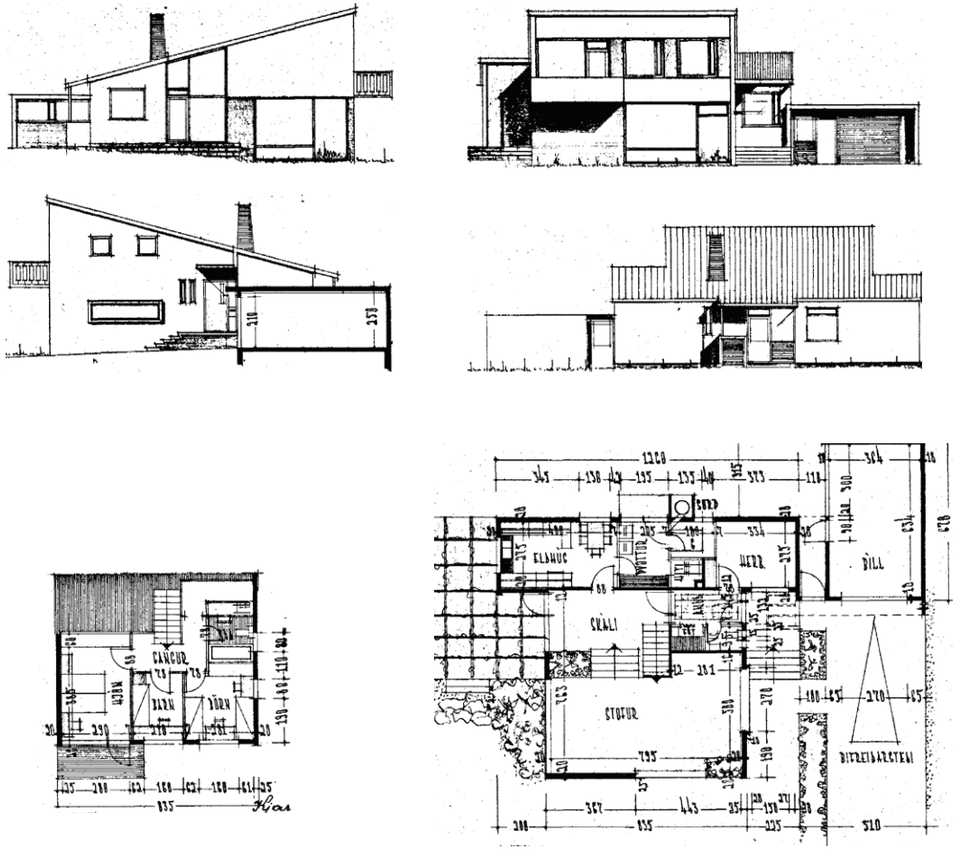
Mynd 108: Sunnubraut 34. Grunnmyndir og ásýndir.

Sunnubraut 40

Höfundur: Kjartan Sveinsson

Byggingarár: 1963

Einlyft einbýli á hálfum kjallara. Sunnubraut 40 er annað dæmi um DAS happdrættishús á Kársnesi. Húsið opnir sig mót suðri með stóra suðurstofu á efri hæð, þakið hækkar í öfuga átt við landhalla.

Mynd 109: Sunnubraut 40. Grunnmyndir og ásýndir.

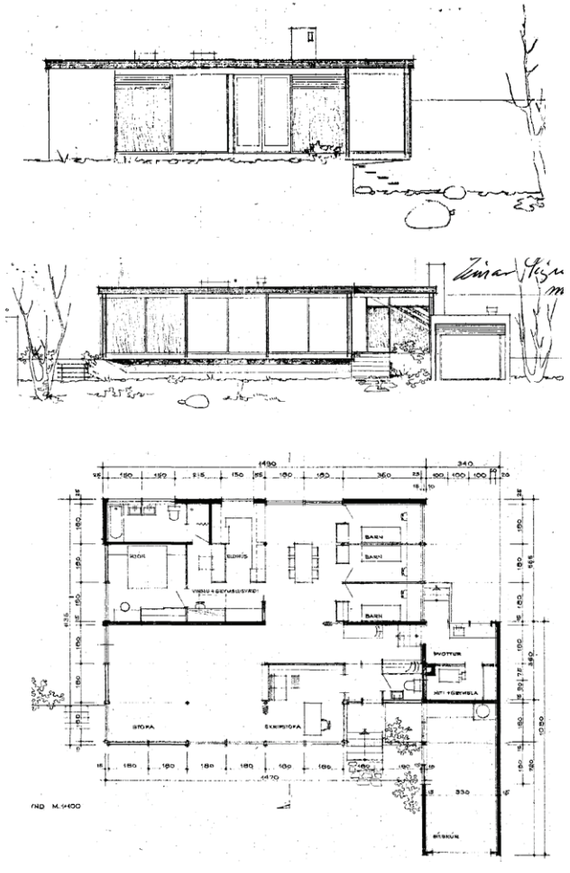
Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10.2026

Sunnubraut 6-10

Höfundur: Guðmundur Kr. Kristinsson

Byggingarár: 1963

Einlyft einbýli með sjávarútsýni. Byggð voru þrjú eins hús við Sunnubraut 6-10.

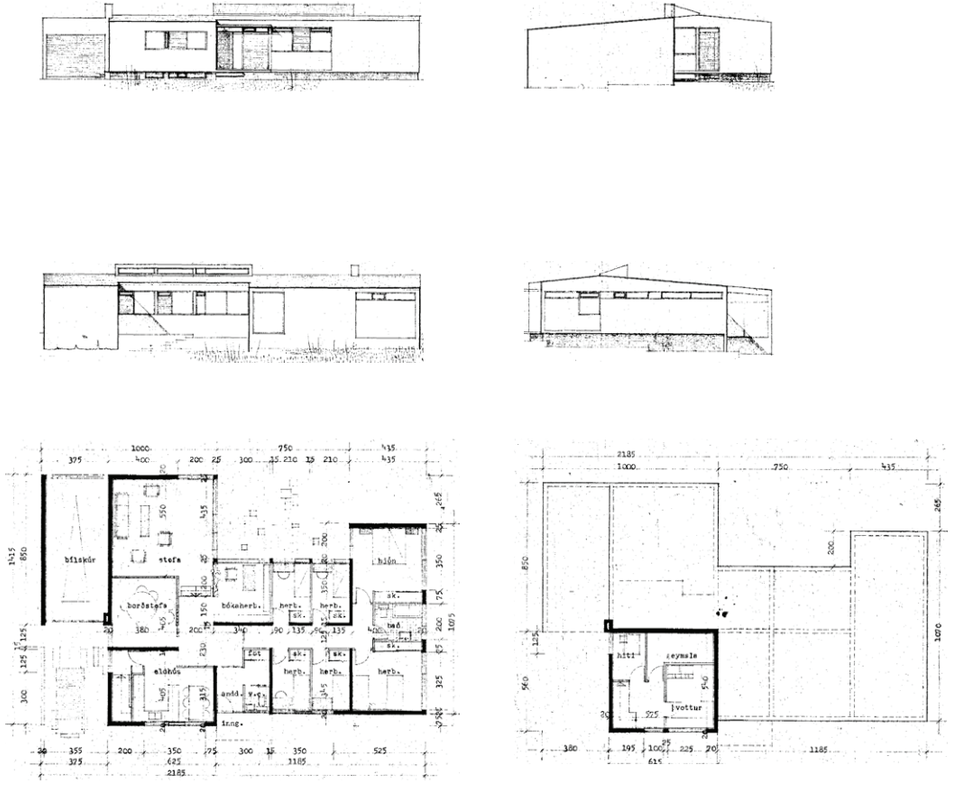

Mynd 110: Sunnubraut 6-10. Grunnmynd og ásýndir.

Höfundur: Skarphéðinn Jóhannsson

Byggingarár: 1963

Einlyft einbýli með sjávarútsýni.

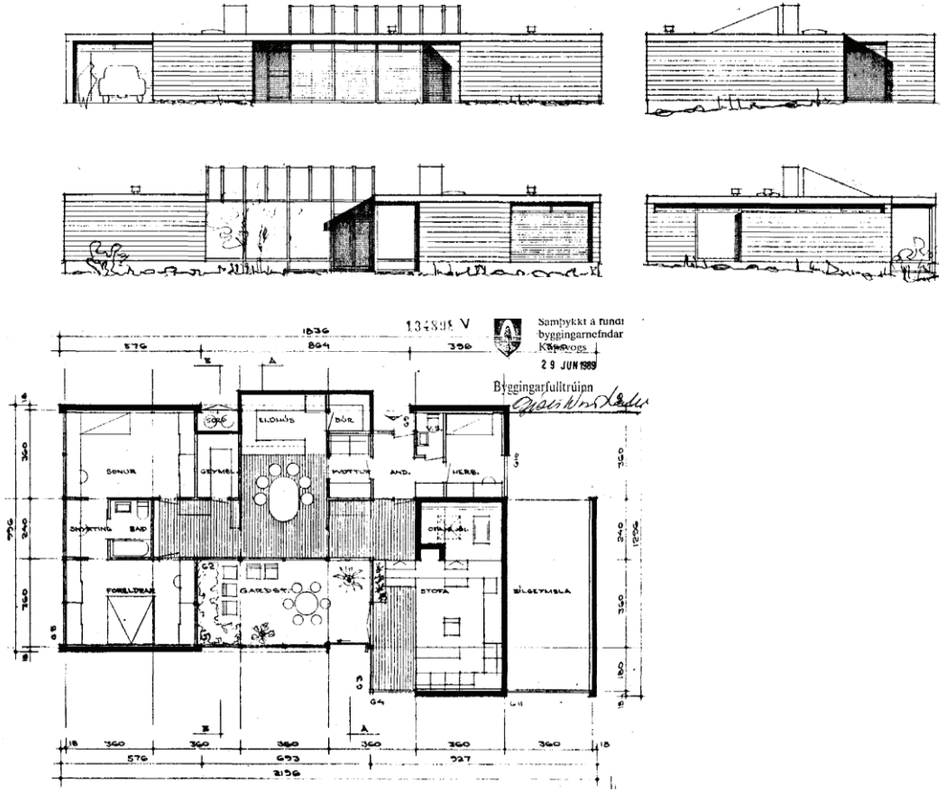
Mynd 111: Grunnmyndir og ásýndir.

Skjal sótt af '000000000' dags: 26.10 2026

Sunnubraut 23

Höfundur: Manfreð Vilhjámsson

Byggingarár: 1961

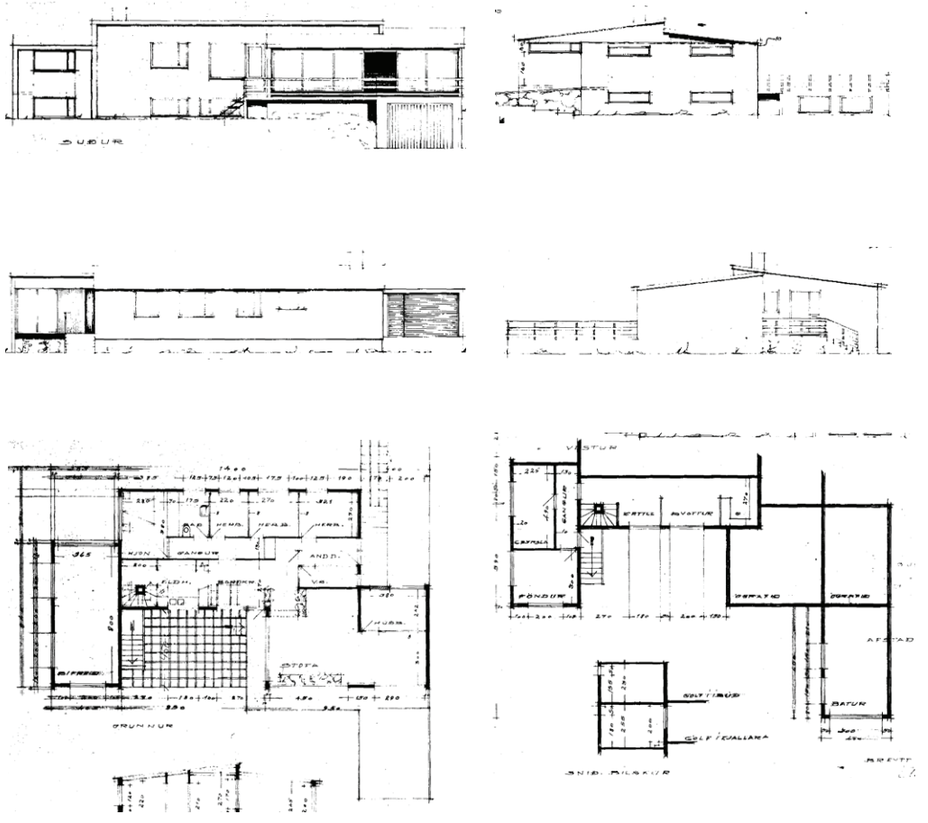

Mynd 112: Grunnmyndir og ásýndir.

Sunnubraut 27

Höfundur: Ásgeir Ásgeirsson

Byggingarár: 1965

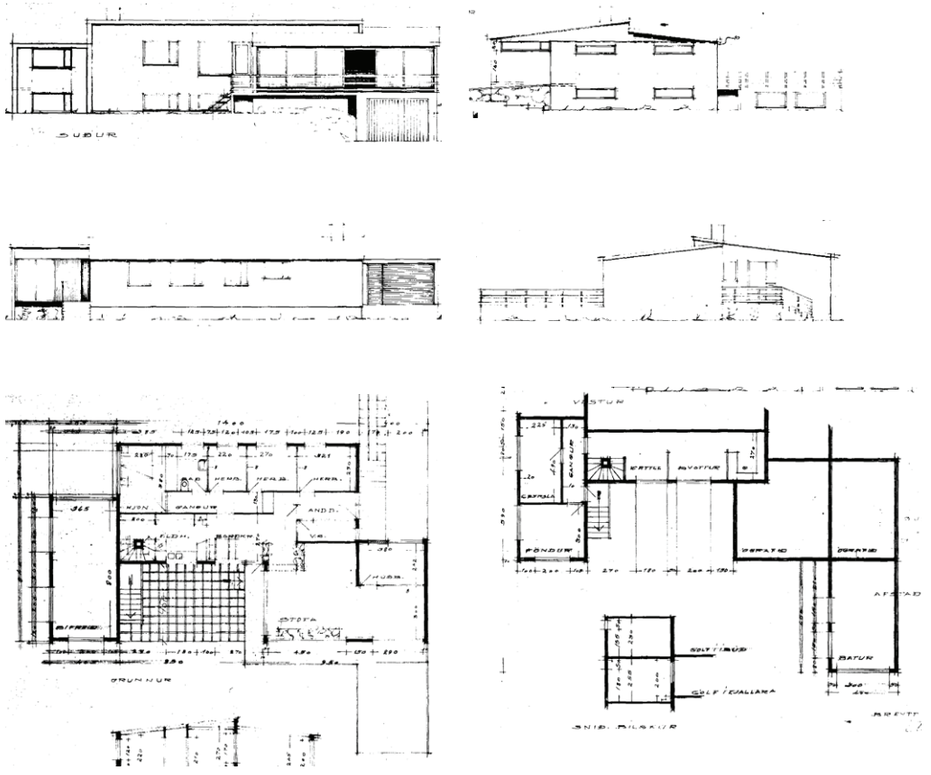
Mynd 113: Grunnmyndir og ásýndir.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Sunnubraut 29

Höfundur: Ó. H. Hertervig

Byggingarár: 1967

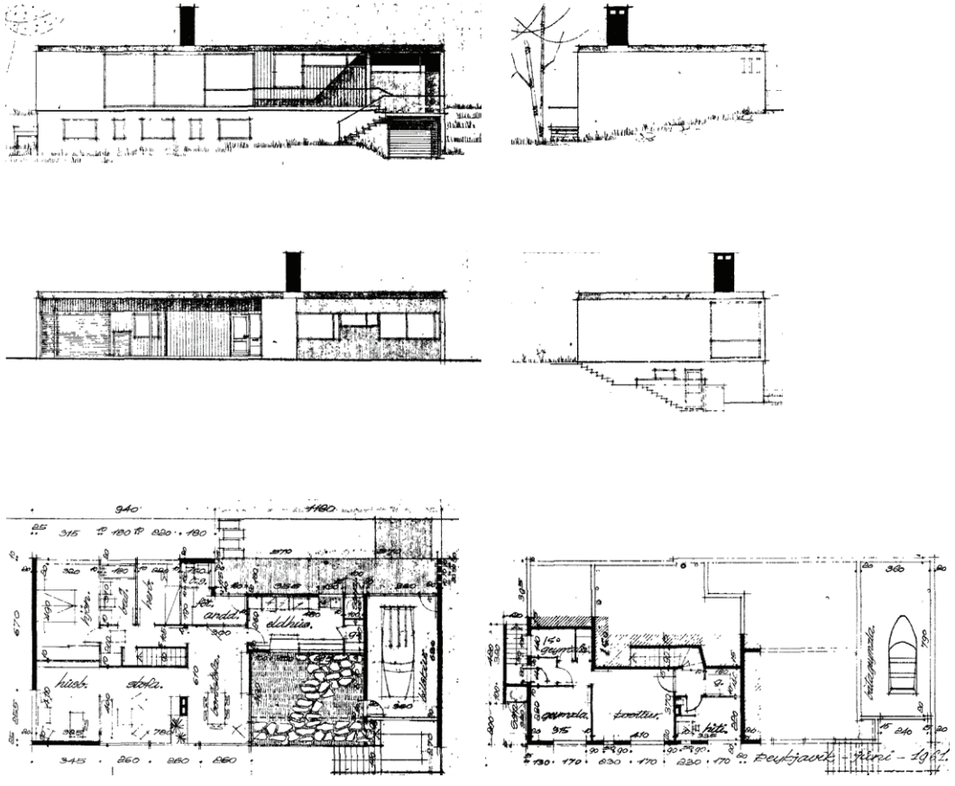

Mynd 114: Grunnmyndir og ásýndir.

Sunnubraut 31

Höfundur: Gunnar Hansson

Byggingarár: 1966

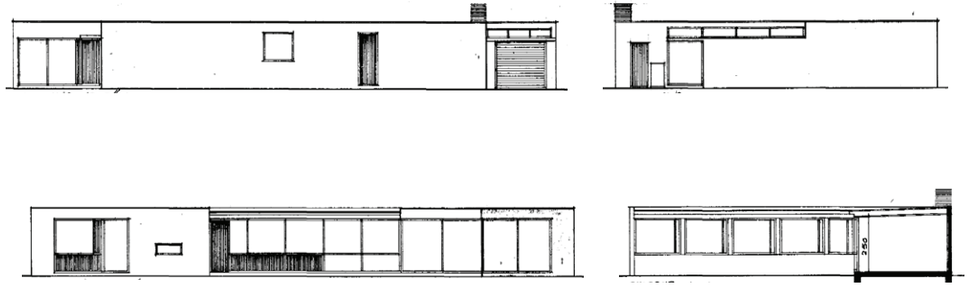
Mynd 115: Grunnmyndir og ásýndir.

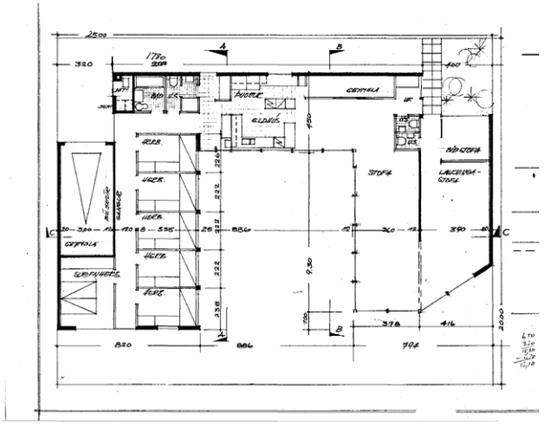
Skjal sótt af '000000000' dags: 26.10 2026

Sunnubraut 33

Höfundur: Skúli Norðdahl

Byggingarár: 1963

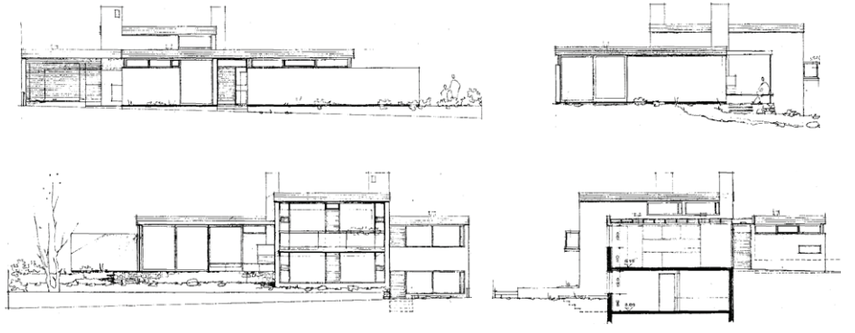

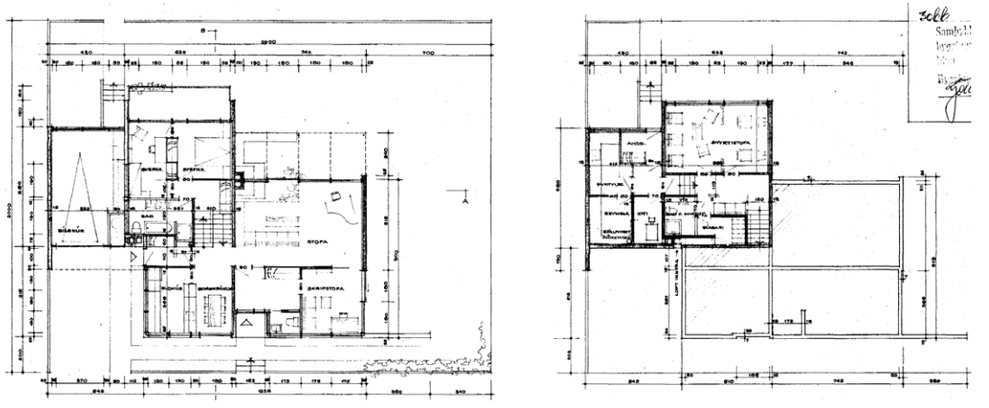

Sunnubraut 35

Höfundur: Guðmundur Kr. Kristinsson

Byggingarár: 1969

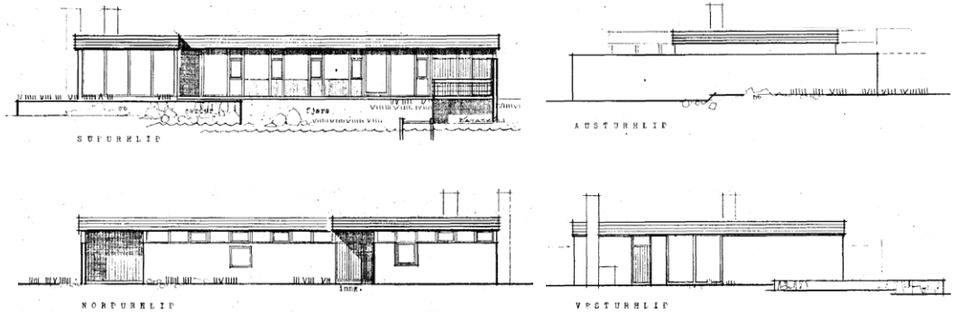

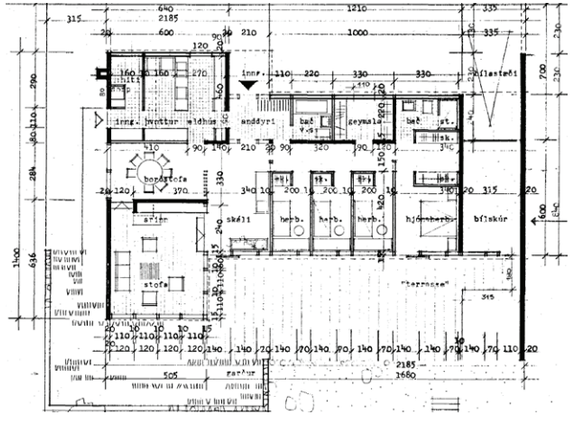
Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026

Sunnubraut 43

Höfundur: Guðmundur Kr. Guðmundsson

Byggingarár: 1969

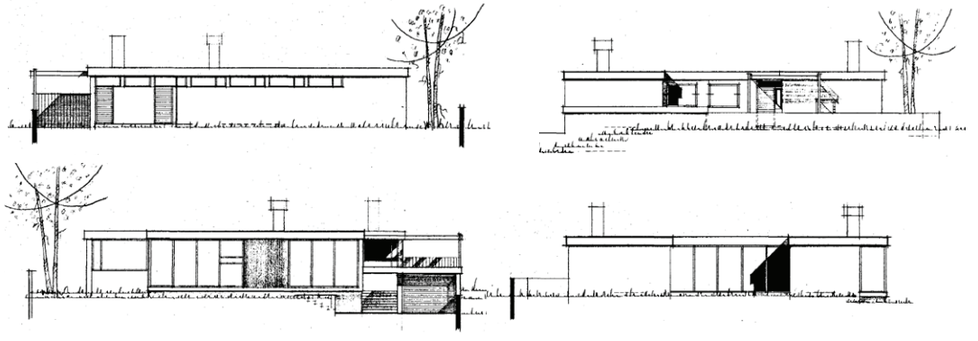

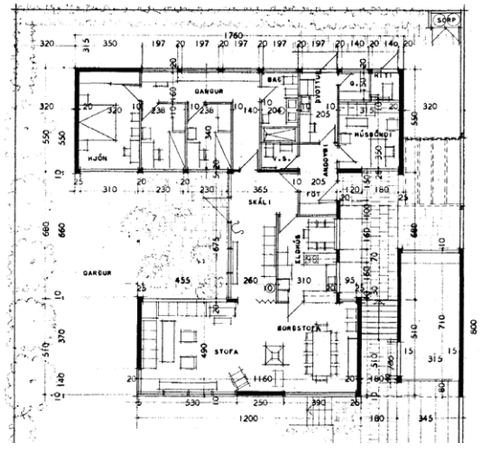

Sunnubraut 24

Höfundur: Gunnar Hansson

Byggingarár: 1970

Skjal sótt af '0000000000' dags: 26.10 2026